

Hernberg Hanna

Varpu-Leena Malmgren: "Vuorelan koulukoti kauniine hoidettuine ympäristöineen ja rakennuksineen Hiidenveden rannalla teki jo ensivisiitillä kesällä 1987 vahvan vaikutuksen. Silloinen johtaja Veikko Lehtinen esitteli meille kotitalousopettajan virkaa hakeneille Johtolan saleja. Hyvin hoidetut, Vuorelan perustajan ja ensimmäisen johtajattaren Hanna Hernbergin teettämät huonekalut ja monet esineet toivat tuulahduksen laitoksen alkuajoista. Virkaan valinnan jälkeen minustakin tuli Hanna Hernbergin lailla Vuorelassa asuva työntekijä lähes 30 vuodeksi".

Hanna Hernberg (1859-1915): Vuorelan koulukodin perustaja, todellinen tahtonainen

Miksi juuri Hanna Herbergistä tuli koulukodin johtajatar?

Vuorela oli Suomen ensimmäinen ja viidenkymmenen vuoden ajan myös ainoa valtion kasvatuslaitos tytöille. Maaliskuussa vuonna 1894 Vuorelan kasvatuslaitos otti ensimmäiset oppilaansa. Ensimmäiseksi johtajattareksi oli nimitetty 1.10.1893 lähtien 33-vuotias Hanna Hernberg. Muodollista koulutusta ei hänellä ollut tehtävään, mutta hän oli käynyt Helsingin ruotsalaisen tyttökoulun ja saanut ”aikansa parhaan naissivistyksen”. Ratkaisevinta Hanna Hernbergin valinnassa näyttää olleen hänen perhetaustansa. Hannan isä Robert Nikolai Hernberg oli syntynyt Pietarissa, opiskellut yliopistossa ja vaikka ei ollut loppututkintoa koskaan suorittanutkaan, toimi mm. senaatin kielenkääntäjänä. Äiti oli varakas Amanda Adeleide Strandberg, jonka perintömaille Lopelle perustettiin meijeri ja höyrymylly. Helsingissä perhe omisti huvila-alueen, joka käsitti suuren osan nykyistä Kallion kaupunginosaa. Myös kaupungissa elettiin omavaraistaloudessa karjaa kasvattaen ja maata viljellen. Merkittäväällä perheellä oli paljon ystäviä ja niistä Hannalle oli hyödyllisin vankeinhoitohallituksen pääjohtaja Adolf Grotenfelt, joka suositteli Hannalle alalle lähtemistä.

Tätä ennen musikaalinen Hanna oli haaveillut oopperalaulajan urasta, mistä suku ei kuitenkaan pitänyt. Hanna pääsi esiintymään koti-maankin konserteissa vain, kun oopperan johtajan umpivaunut kuljettivat hänet suoraan kotiovelta esiintymispaikkaan ja takaisin tuntemattomana. Vihdissä Hanna Hernberg esiintyi myöhemmin kirkkokonserteissa.

Vuorelan koulukodin suunnittelu ja rakentaminen

Kun päätös tyttöjen kasvatuslaitoksen perustamisesta oli tehty, alkoi sopivan paikan etsiminen. Vihdin Haapakylästä löytyi valtion ostettavaksi laaja Kopun tilaan kuulunut maa-alue rauhallisella ja muusta asutuksesta erillisellä paikalla. Vuorelan perustaminen kauniille mäelle Hiidenveren

rannalle sopi hyvin 1800-luvun kasvatuseräajatteluun. Silloin uskottiin maalaismaiseman tervehdyttävään vaikutukseen.

Keväällä 1893 senaatti oli antanut Hanna Hernbergille 1500 markan stipendin, joka mahdollisti tutustumisen Skandinaviassa ja Saksassa toimiviin lasten ja nuorten laitoksiin. Opintomatkan tuloksena Vuorelan rakennukset rakennettiin tanskalaisten esikuvien mukaan viihtyisiksi, kodinomaisiksi puutaloiksi. Myös ympäröivä luonto sekä puutarha otettiin huomioon rakentamisessa. Harvinaislaatuista Vuorelan perustamisessa poiketen muista aikakauden kasvatuserälaitoksista oli, että kaikki rakennukset olivat uudisrakennuksia. Niinpä suunnittelu voitiinkin tehdä alusta lähtien kasvatuseräellisten näkökulmien perusteella.

Hanna Hernberg oli mukana rakennustöiden suunnittelussa ja valvonnassa tiiviisti alusta lähtien jo ennen kuin hänet oli virallisesti valittu laitoksen johtajattareksi. Hernberg ei ainoastaan valvonut vankeinhoitohallituksen määräysten toteutumista, vaan hän pääsi ratkaisevasti vaikuttamaan tulevan työpaikkansa ja kotinsa suunnitteluun ja valmistumiseen. Johtajatar ja kaikki muutkin työntekijät tulivat asumaan kasvatuserälaitoksen tiloihin. Hernbergin tehtäviin kuului hankkia laitokselle työvoiman lisäksi huonekalut, taloustavarat, työkalut ja muu tarvittava irtaimisto sekä maatilan karja.

Tarmoa riitti myös muihin sivistyshankkeisiin

Hanna Hernbergin tarmo ja toimeliaisuus eivät rajoittuneet vain kasvatuserälaitostyöhön, vaan hän oli aktiivisesti mukana useissa Vihdin sivistyshankkeissa.

1900-luvun alkuvuosien mittava projekti oli Päivölän virkistyskodin perustaminen niin ikään Hiidenveren rannalle. Arkkitehti Hugo Linbergin suunnittelema rakennus valmistui 1904, ja kesäkuussa lepokoti otti ensimmäiset vieransa vastaan. Päivölästä muodostui aikansa kuuluisuuksien suosima virkistys- ja lepopaikka. Siellä kävi valtion hallinnossa ja poliittisessa elämässä mukana olevia, joista monet olivat Hanna Hernbergin tuttavina ja ystävinä. Myös useat taiteilijat viettivät aikaansa Päivölässä.

Kun Vihdin kuntakokouksessa 25. heinäkuuta vuonna 1898 lausuttiin Nummelan koulun syntysanat ja valittiin johtokunta, oli siinä joukossa Vuorelan kasvatuserälaitoksen johtajatar Hanna Herberg.

Aikaansaavat Hernbergin sisarukset yhteistyössä

Kun Seimelän lastenkoti perustettiin vuonna 1896, oli suunnitelmia ja laskelmia tekemässä Hanna Hernberg yhdessä toisen naisvaikuttajan, sisarensa Berta Hernbergin kanssa. Berta Hernbergistä tuli lastenkodin johtaja. Sisarusten johtamat Vuorela ja Seimelä tekivät yhteistyötä mm. osa työntekijöistä toimi molemmissa laitoksissa, ja tyttöjä siirrettiin tarvittaessa Seimelästä Vuorelaan.

Neljän kuukauden mittaiset käsityökurssit Vuorelassa merkitsivät lähtölaukausta paljon laajemmalle kansansivistyshankkeelle. Alueelle oltiin suunnittelemassa ja perustamassa Länsi-Uudenmaan kansanopistoa, missä puuhassa Hanna Hernberg oli ponnekaasti mukana. Opisto aloitti toimintansa 1897 ja muutti omiin tiloihin Hiidenveden rantaan vuonna 1901. Hanna Hernberg toimi aktiivisesti opiston hyväksi perustamisvaiheen jälkeenkin mm. opiston laulunopettajana. Päivölän läheisyyteen Hanna Hernbergin omaan huvilaan Solmilaan perustettiin talouskoulu, joka tarjosi opiskelupaikan monille Vuorelan tytöille. Päivölän lepokodin puolella harjoiteltiin siivous- ja ruuanlaitotehtäviä. Talouskoulun perustamisessa näkyy hyvin Hanna Hernbergin kyky pitää monta rautaa tulella ja yhdistellä kekseliäästi eri hankkeiden hyödyt.

Hanna Hernberg ihmisenä

Hanna Hernbergin sosiaalisuutta, rohkeutta ja ennakkoluulottomuutta kuvaa hyvin kasvattityön ottaminen. Vuorelan kasvatustieteiden laitoksen voutin perheeseen syntyi 1896 pieni tyttö, jonka äiti kuoli tuberkuloosiin vuonna 1905. Hanna Hernberg päätti ottaa hoiviinsa Tyynin, jonka isä avioitui pian uudelleen. Kasvattinsa naimaton Hanna esitteli yleensä vierailleen tyttärekseen ja sai osakseen merkittäviä katseita.

Hanna Hernberg oli temperamenttinen persoona. Hän oli tyylikäs maailmannainen, kurinalainen kasvattaja, oopperalaulaja ja kotitalo-usopettaja. Hän oli aikaansaava voimakastahtoinen nainen, jolla oli myös liikemiesvaistoa. Omana aikanaan Hanna Hernberg oli korkeinta valtion palkkaa nauttiva nainen Suomessa.

Lähteet:

Kaisa Vehkalahti: Kissanpäiviä ja koulunkäyntiä. 110 vuotta kasvatustyötä Vuorelan koulukodissa. Vuorelan koulukoti. Jyväskylä 2004. 336 s.

Eino Ketola: Vihdin historia 1918-1939, ensimmäinen osa. Vihdin kunta. Vihdin seurakunta. Jyväskylä 1996

Teksti: Varpu-Leena Malmgren. Julkaistu alunperin Vihti 500-juhlavuosisivustolla.